C/2025/3989

20.8.2025

ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

της 8ης Ιουλίου 2025

σχετικά με την οικονομική, κοινωνική, διαρθρωτική και δημοσιονομική πολιτική και την πολιτική απασχόλησης της Λιθουανίας

(C/2025/3989)

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

Έχοντας υπόψη τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ιδίως το άρθρο 121 παράγραφος 2 και το άρθρο 148 παράγραφος 4,

Έχοντας υπόψη τον κανονισμό (ΕΕ) 2024/1263 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2024, σχετικά με τον αποτελεσματικό συντονισμό των οικονομικών πολιτικών και την πολυμερή δημοσιονομική εποπτεία και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1466/97 του Συμβουλίου ([1]), και ιδίως το άρθρο 3 παράγραφος 3,

Έχοντας υπόψη τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής,

Έχοντας υπόψη τα ψηφίσματα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου,

Έχοντας υπόψη τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Επιτροπής Απασχόλησης,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Οικονομικής και Δημοσιονομικής Επιτροπής,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Επιτροπής Οικονομικής Πολιτικής,

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

Γενικές παρατηρήσεις

(1) Ο κανονισμός (ΕΕ) 2024/1263, που άρχισε να ισχύει στις 30 Απριλίου 2024, προσδιορίζει τους στόχους του πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης, το οποίο έχει ως στόχο να προωθούνται τα υγιή και βιώσιμα δημόσια οικονομικά, η βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη και η ανθεκτικότητα μέσω μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων, καθώς και να προλαμβάνονται τα υπερβολικά δημοσιονομικά ελλείμματα. Ο κανονισμός ορίζει ότι το Συμβούλιο και η Επιτροπή ασκούν πολυμερή εποπτεία στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου σύμφωνα με τους στόχους και τις απαιτήσεις που ορίζονται στη ΣΛΕΕ. Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο περιλαμβάνει, συγκεκριμένα, τη διατύπωση και την εποπτεία της εφαρμογής των ειδικών ανά χώρα συστάσεων. Ο κανονισμός προωθεί επίσης την ανάληψη ιδίας ευθύνης σε εθνικό επίπεδο για τη δημοσιονομική πολιτική και τονίζει τη μεσοπρόθεσμη εστίασή της, σε συνδυασμό με πιο αποτελεσματική και πιο συνεκτική επιβολή. Κάθε κράτος μέλος πρέπει να υποβάλει στο Συμβούλιο και την Επιτροπή εθνικό μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό-διαρθρωτικό σχέδιο που περιέχει τις δημοσιονομικές, μεταρρυθμιστικές και επενδυτικές δεσμεύσεις του, για χρονικό διάστημα τεσσάρων ή πέντε ετών, ανάλογα με τη διάρκεια της εθνικής νομοθετικής περιόδου. Η πορεία των καθαρών δαπανών ([2]) στα εν λόγω σχέδια οφείλει να πληροί τις απαιτήσεις του κανονισμού, συμπεριλαμβανομένων των απαιτήσεων για θέση ή διατήρηση του χρέους γενικής κυβέρνησης σε αξιόπιστα καθοδική πορεία έως το πέρας της περιόδου προσαρμογής ή για διατήρησή του σε συνετά επίπεδα κάτω από το 60 % του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ), καθώς και για μείωση και/ή διατήρηση του ελλείμματος γενικής κυβέρνησης κάτω από την τιμή αναφοράς του 3 % του ΑΕΠ που ορίζει η Συνθήκη, σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα. Όταν κράτος μέλος δεσμεύεται να υλοποιήσει ένα κατάλληλο σύνολο μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων σύμφωνα με τα κριτήρια που περιγράφονται στον κανονισμό, η περίοδος προσαρμογής μπορεί να παραταθεί κατά έως και τρία έτη.

([1]) ΕΕ L, 2024/1263 της 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

([2]) Οι καθαρές δαπάνες όπως ορίζονται στο άρθρο 2 σημείο 2) του κανονισμού (ΕΕ) 2024/1263: «καθαρές δαπάνες»: οι κρατικές δαπάνες μετά την αφαίρεση i) των δαπανών για τόκους· ii) των μέτρων διακριτικής ευχέρειας στο σκέλος των εσόδων· iii) των δαπανών για προγράμματα της Ένωσης που καλύπτονται στο σύνολό τους από ενωσιακά κονδύλια· iv) των εθνικών δαπανών για τη συγχρηματοδότηση προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από την Ένωση· v) των κυκλικών στοιχείων των δαπανών για επιδόματα ανεργίας· και vi) των έκτακτων και άλλων προσωρινών μέτρων.

(2) Ο κανονισμός (ΕΕ) 2021/241 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ([3]), με τον οποίο θεσπίστηκε ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (στο εξής: ΜΑΑ), άρχισε να ισχύει στις 19 Φεβρουαρίου 2021. Ο ΜΑΑ παρέχει χρηματοδοτική στήριξη στα κράτη μέλη, με την οποία επιτυγχάνεται δημοσιονομική ώθηση χρηματοδοτούμενη από την Ένωση, για την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων. Σύμφωνα με τις προτεραιότητες του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου για τον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών, ο ΜΑΑ ενισχύει την οικονομική και κοινωνική ανάκαμψη, αποτελώντας παράλληλα την κινητήρια δύναμη για βιώσιμες μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις, προωθώντας ιδίως την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση και καθιστώντας τις οικονομίες των κρατών μελών πιο ανθεκτικές. Συμβάλλει επίσης στην ενίσχυση των δημόσιων οικονομικών και στην τόνωση της ανάπτυξης και της δημιουργίας θέσεων εργασίας μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, στη βελτίωση της εδαφικής συνοχής εντός της Ένωσης και στη στήριξη της συνεχιζόμενης εφαρμογής του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

(3) Ο κανονισμός (ΕΕ) 2023/435 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ([4]) (στο εξής: κανονισμός REPowerEU), ο οποίος εκδόθηκε στις 27 Φεβρουαρίου 2023, αποσκοπεί στη σταδιακή κατάργηση της εξάρτησης της Ένωσης από τις εισαγωγές ρωσικών ορυκτών καυσίμων. Με τον τρόπο αυτόν βοηθά να επιτευχθεί ενεργειακή ασφάλεια και να διαφοροποιηθεί ο ενεργειακός εφοδιασμός της Ένωσης, αυξάνοντας παράλληλα την αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, τις ικανότητες αποθήκευσης ενέργειας και την ενεργειακή απόδοση.

(4) Στις 14 Μαΐου 2021 η Λιθουανία υπέβαλε στην Επιτροπή το οικείο εθνικό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, σύμφωνα με το άρθρο 18 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241. Δυνάμει του άρθρου 19 του εν λόγω κανονισμού, η Επιτροπή αξιολόγησε τη συνάφεια, την αποτελεσματικότητα, την αποδοτικότητα και τη συνοχή του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές αξιολόγησης που καθορίζονται στο παράρτημα V. Στις 28 Ιουλίου 2021 το Συμβούλιο εξέδωσε την εκτελεστική απόφασή του για την έγκριση της αξιολόγησης του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Λιθουανίας ([5]), η οποία τροποποιήθηκε στις 9 Νοεμβρίου 2023 δυνάμει του άρθρου 18 παράγραφος 2 με σκοπό να επικαιροποιηθεί η μέγιστη χρηματοδοτική συνεισφορά για μη επιστρεπτέα χρηματοδοτική στήριξη, καθώς και να συμπεριληφθεί το κεφάλαιο για το REPowerEU ([6]). Η αποδέσμευση των δόσεων εξαρτάται από την έκδοση απόφασης της Επιτροπής, σύμφωνα με το άρθρο 24 παράγραφος 5, που να δηλώνει ότι η Λιθουανία έχει επιτύχει ικανοποιητικά τα σχετικά ορόσημα και τους στόχους που έχουν καθοριστεί στην εκτελεστική απόφαση του Συμβουλίου. Η ικανοποιητική επίτευξη προϋποθέτει ότι δεν έχει αναιρεθεί η επίτευξη των προηγούμενων οροσήμων και στόχων για την ίδια μεταρρύθμιση ή επένδυση.

(5) Στις 8ης Ιουλίου 2025 το Συμβούλιο, βάσει σύστασης της Επιτροπής, εξέδωσε σύσταση για την έγκριση του εθνικού μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού-διαρθρωτικού σχεδίου της Λιθουανίας ([7]). Το σχέδιο υποβλήθηκε σύμφωνα με το άρθρο 11 και το άρθρο 36 παράγραφος 1 στοιχείο α) του κανονισμού (ΕΕ) 2024/1263, καλύπτει την περίοδο από το 2025 έως το 2029 και παρουσιάζει δημοσιονομική προσαρμογή σε διάστημα τεσσάρων ετών.

(6) Στις 26 Νοεμβρίου 2024 η Επιτροπή εξέδωσε γνώμη σχετικά με το σχέδιο δημοσιονομικού προγράμματος 2025 της Λιθουανίας. Την ίδια ημερομηνία, βάσει του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ([8]), η Επιτροπή ενέκρινε την έκθεση του μηχανισμού επαγρύπνησης 2025, στην οποία η Λιθουανία δεν συγκαταλέγεται μεταξύ των κρατών μελών για τα οποία απαιτείται εμπεριστατωμένη επισκόπηση. Η Επιτροπή ενέκρινε επίσης σύσταση για σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ και πρόταση σχετικά με την κοινή έκθεση για την απασχόληση 2025, όπου αναλύεται η εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση και των αρχών του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Το Συμβούλιο εξέδωσε τη σύσταση σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ ([9]) στις 13 Μαΐου 2025 και την κοινή έκθεση για την απασχόληση στις 10 Μαρτίου 2025.

([3]) Κανονισμός (ΕΕ) 2021/241 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Φεβρουαρίου 2021, για τη θέσπιση του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΕΕ L 57 της 18.2.2021, σ. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

([4]) Κανονισμός (ΕΕ) 2023/435 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Φεβρουαρίου 2023, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241 όσον αφορά τα κεφάλαια για το REPowerEU στα σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1303/2013, (ΕΕ) 2021/1060 και (ΕΕ) 2021/1755 και της οδηγίας 2003/87/ΕΚ (ΕΕ L 63 της 28.2.2023, σ. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

([5]) Εκτελεστική απόφαση του Συμβουλίου, της 28ης Ιουλίου 2021, για την έγκριση της αξιολόγησης του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Λιθουανίας (ST 10477/2021).

([6]) Εκτελεστική απόφαση του Συμβουλίου, της 23ης Νοεμβρίου 2023, για την τροποποίηση της εκτελεστικής απόφασης, της 28ης Ιουλίου 2021, σχετικά με την έγκριση της αξιολόγησης του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Λιθουανίας (ST 14637/2023).

([7]) Σύσταση του Συμβουλίου, της 8ης Ιουλίου 2025, για την έγκριση του εθνικού μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού-διαρθρωτικού σχεδίου της Λιθουανίας (ΕΕ C, C/2025/3959, 20.8.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3959/oj).

([8]) Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1176/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Νοεμβρίου 2011 , σχετικά με την πρόληψη και τη διόρθωση των υπερβολικών μακροοικονομικών ανισορροπιών (ΕΕ L, 306, 23.11.2011, σ. 25).

([9]) Σύσταση του Συμβουλίου, της 13ης Μαΐου 2025, σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ (ΕΕ C, C/2025/2782, 22.5.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2782/oj).

(7) Στις 29 Ιανουαρίου 2025 η Επιτροπή δημοσίευσε την Πυξίδα Ανταγωνιστικότητας, ένα στρατηγικό πλαίσιο που αποσκοπεί στην ενίσχυση της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας της ΕΕ κατά την επόμενη πενταετία. Σε αυτήν προσδιορίζονται οι τρεις επιταγές μετασχηματισμού της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης: i) καινοτομία· ii) απανθρακοποίηση και ανταγωνιστικότητα· και iii) ασφάλεια. Για να γεφυρωθεί το χάσμα καινοτομίας η ΕΕ έχει ως στόχο να ενισχύσει τη βιομηχανική καινοτομία, να στηρίξει την ανάπτυξη νεοφυών επιχειρήσεων μέσω πρωτοβουλιών όπως η στρατηγική της ΕΕ για τις νεοφυείς επιχειρήσεις και την επέκτασή τους, και να προωθήσει την υιοθέτηση προηγμένων τεχνολογιών όπως η τεχνητή νοημοσύνη και η κβαντική υπολογιστική. Στο πλαίσιο της επιδίωξης μιας πιο πράσινης οικονομίας, η Επιτροπή παρουσίασε ένα ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης για την οικονομικά προσιτή ενέργεια και μια συμφωνία για καθαρή βιομηχανία, διασφαλίζοντας ότι η μετάβαση στην καθαρή ενέργεια θα παραμείνει οικονομικά αποδοτική και φιλική προς την ανταγωνιστικότητα, ιδίως για τους ενεργοβόρους τομείς, και θα αποτελεί μοχλό ανάπτυξης. Για να μειωθούν οι υπερβολικές εξαρτήσεις και να αυξηθεί η ασφάλεια η Ένωση δεσμεύτηκε να ενισχύσει τις παγκόσμιες εμπορικές εταιρικές σχέσεις, να διαφοροποιήσει τις αλυσίδες εφοδιασμού και να διασφαλίσει την πρόσβαση σε κρίσιμες πρώτες ύλες και καθαρές πηγές ενέργειας. Οι προτεραιότητες αυτές υποστηρίζονται από οριζόντιους παράγοντες διευκόλυνσης, δηλαδή την κανονιστική απλούστευση, την εμβάθυνση της ενιαίας αγοράς, τη χρηματοδότηση της ανταγωνιστικότητας και μιας Ένωσης Αποταμιεύσεων και Επενδύσεων, την προώθηση δεξιοτήτων και ποιοτικών θέσεων εργασίας, και τον καλύτερο συντονισμό των πολιτικών της ΕΕ. Η Πυξίδα Ανταγωνιστικότητας ευθυγραμμίζεται με το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, διασφαλίζοντας ότι οι οικονομικές πολιτικές των κρατών μελών συνάδουν με τους στρατηγικούς στόχους της Επιτροπής, ώστε να δημιουργείται μια ενοποιημένη προσέγγιση όσον αφορά την οικονομική διακυβέρνηση που να προωθεί τη βιώσιμη ανάπτυξη, την καινοτομία και την ανθεκτικότητα σε ολόκληρη την Ένωση.

(8) Το 2025 το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο για τον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών εξακολουθεί να εξελίσσεται παράλληλα με την εφαρμογή του ΜΑΑ. Η πλήρης εφαρμογή των σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας εξακολουθεί να είναι απαραίτητη για την υλοποίηση των προτεραιοτήτων πολιτικής στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, δεδομένου ότι τα σχέδια συμβάλλουν στην αποτελεσματική αντιμετώπιση του συνόλου ή σημαντικού υποσυνόλου των προκλήσεων που προσδιορίζονται στις σχετικές ειδικές ανά χώρα συστάσεις που εκδόθηκαν τα προηγούμενα έτη. Οι εν λόγω ειδικές ανά χώρα συστάσεις παραμένουν εξίσου σημαντικές για την αξιολόγηση των τροποποιημένων σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας σύμφωνα με το άρθρο 21 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241.

(9) Οι ειδικές ανά χώρα συστάσεις 2025 καλύπτουν τις βασικές προκλήσεις οικονομικής πολιτικής οι οποίες δεν αντιμετωπίζονται επαρκώς από τα μέτρα που περιλαμβάνονται στα σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, λαμβανομένων υπόψη των σχετικών προκλήσεων που προσδιορίζονται στις ειδικές ανά χώρα συστάσεις για την περίοδο 2019-2024.

(10) Στις 4 Ιουνίου 2025 η Επιτροπή δημοσίευσε την έκθεση χώρας 2025 για τη Λιθουανία. Αξιολόγησε την πρόοδο της Λιθουανίας όσον αφορά την εφαρμογή των σχετικών ειδικών για τη χώρα συστάσεων και προέβη σε απολογισμό της υλοποίησης του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Λιθουανίας. Με βάση την ανάλυση αυτή, στην έκθεση χώρας προσδιορίζονται οι πλέον πιεστικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Λιθουανία. Αξιολόγησε επίσης την πρόοδο της Λιθουανίας όσον αφορά την υλοποίηση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων και την επίτευξη των πρωταρχικών στόχων της Ένωσης για το 2030 ως προς την απασχόληση, τις δεξιότητες και τη μείωση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς και την πρόοδο όσον αφορά την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών.

Αξιολόγηση της ετήσιας έκθεσης προόδου

(11) Στις 8ης Ιουλίου 2025 το Συμβούλιο συνέστησε τους ακόλουθους μέγιστους ρυθμούς αύξησης των καθαρών δαπανών για τη Λιθουανία: 6,1 % το 2025, 5,2 % το 2026, 4,8 % το 2027, 4,5 % το 2028 και 4,3 % το 2029, που αντιστοιχούν στους μέγιστους σωρευτικούς ρυθμούς ανάπτυξης που υπολογίστηκαν με το 2024 ως έτος αναφοράς, ήτοι 6,1 % το 2025, 11,6 % το 2026, 17,0 % το 2027, 22,3 % το 2028 και 27,5 % το 2029. Στις 30 Απριλίου 2025 η Λιθουανία υπέβαλε επίσης την ετήσια έκθεση προόδου της ([10]) όσον αφορά τα σχετικά δημοσιονομικά απολογιστικά στοιχεία και τις σχετικές προβολές καθώς και την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων που ανταποκρίνονται στις κύριες προκλήσεις οι οποίες προσδιορίζονται στις ειδικές ανά χώρα συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Η ετήσια έκθεση προόδου αντικατοπτρίζει επίσης την εξαμηνιαία έκθεση της Λιθουανίας σχετικά με την πρόοδο που έχει σημειωθεί όσον αφορά την υλοποίηση του οικείου σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας σύμφωνα με το άρθρο 27 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241.

(12) Ο επιθετικός πόλεμος της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας και οι επιπτώσεις του αποτελούν πρόκληση για την ίδια την ύπαρξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Επιτροπή συνέστησε στα κράτη μέλη να ενεργοποιήσουν την εθνική ρήτρα διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης με συντονισμένο τρόπο για να στηρίξουν τις προσπάθειες της ΕΕ να επιτύχει ταχεία και σημαντική αύξηση των αμυντικών δαπανών. Η πρόταση αυτή έγινε δεκτή με ικανοποίηση από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 6ης Μαρτίου 2025. Κατόπιν αιτήματος της Λιθουανίας στις 2 Μαΐου 2025, στις 8ης Ιουλίου 2025 το Συμβούλιο, κατόπιν σύστασης της Επιτροπής, εξέδωσε σύσταση με την οποία επιτρέπει στη Λιθουανία να αποκλίνει από τους συνιστώμενους μέγιστους ρυθμούς αύξησης των καθαρών δαπανών και να τους υπερβεί ([11]).

([10]) Οι ετήσιες εκθέσεις προόδου για το 2025 είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en.

([11]) Σύσταση του Συμβουλίου, της 8ης Ιουλίου 2025, που επιτρέπει στη Λιθουανία να αποκλίνει από τους μέγιστους ρυθμούς αύξησης των καθαρών δαπανών οι οποίοι καθορίζονται από το Συμβούλιο στον κανονισμό (ΕΕ) 2024/1263, (Ενεργοποίηση της εθνικής ρήτρας διαφυγής) (ΕΕ C, C/2025/3969, 20.8.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3969/oj).

(13) Με βάση στοιχεία επικυρωμένα από την Eurostat ([12]), το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης της Λιθουανίας αυξήθηκε από 0,7 % του ΑΕΠ το 2023 σε 1,3 % το 2024, ενώ το χρέος της γενικής κυβέρνησης αυξήθηκε από 37,3 % του ΑΕΠ στα τέλη του 2023 σε 38,2 % στα τέλη του 2024. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς της Επιτροπής, οι εξελίξεις αυτές αντιστοιχούν σε ρυθμό αύξησης των καθαρών δαπανών 10,7 % το 2024. Στην ετήσια έκθεση προόδου, η Λιθουανία εκτιμά ότι η αύξηση των καθαρών δαπανών το 2024 ανήλθε σε 10,5 %. Με βάση τις εκτιμήσεις της Επιτροπής, ο δημοσιονομικός προσανατολισμός ([13]), ο οποίος περιλαμβάνει τις δαπάνες που χρηματοδοτούνται τόσο σε εθνικό όσο και σε ενωσιακό επίπεδο, ήταν επεκτατικός, ίσος με 1,6 % του ΑΕΠ, το 2024.

(14) Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση προόδου, στο μακροοικονομικό σενάριο στο οποίο στηρίζονται οι δημοσιονομικές προβολές της Λιθουανίας προβλέπεται αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ ύψους 2,8 % το 2025 και 1,5 % το 2026, ενώ ο πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ προβλέπεται να διαμορφωθεί σε 3,3 % το 2025 και 2,4 % το 2026. Σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής, το πραγματικό ΑΕΠ θα αυξηθεί κατά 2,8 % το 2025 και κατά 3,1 % το 2026, και ο πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ θα διαμορφωθεί σε 2,6 % το 2025 και 1,2 % το 2026.

(15) Στην ετήσια έκθεση προόδου, το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης αναμένεται να αυξηθεί σε 2,8 % του ΑΕΠ το 2025, ενώ ο λόγος χρέους της γενικής κυβέρνησης προς το ΑΕΠ αναμένεται να αυξηθεί σε 42,4 % έως τα τέλη του 2025. Οι εξελίξεις αυτές αντιστοιχούν σε αύξηση των καθαρών δαπανών κατά 9,9 % το 2025. Στις εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης υπολογίζεται στο 2,3 % του ΑΕΠ το 2025. Η αύξηση του ελλείμματος το 2025 αποτυπώνει κυρίως την αύξηση των δημόσιων δαπανών για κοινωνικές παροχές, δημόσιες επενδύσεις, ενδιάμεση κατανάλωση, εισόδημα εξαρτημένης εργασίας και δαπάνες για τόκους. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς της Επιτροπής, οι εξελίξεις αυτές αντιστοιχούν σε αύξηση των καθαρών δαπανών κατά 9,0 % το 2025. Αυτές οι χαμηλότερες προβολές για την αύξηση των καθαρών δαπανών σε σύγκριση με την ετήσια έκθεση προόδου και η διαφορά μεταξύ του ισοζυγίου της γενικής κυβέρνησης που προβλέπεται από την Επιτροπή και τη Λιθουανία οφείλονται στις χαμηλότερες προβλεπόμενες δαπάνες της γενικής κυβέρνησης για την ενδιάμεση κατανάλωση και τις επενδύσεις στις εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής. Με βάση τις εκτιμήσεις της Επιτροπής, ο δημοσιονομικός προσανατολισμός, ο οποίος περιλαμβάνει τις δαπάνες που χρηματοδοτούνται σε εθνικό και σε ενωσιακό επίπεδο, προβλέπεται να είναι επεκτατικός, ίσος με 1,7 % του ΑΕΠ, το 2025. Ο λόγος χρέους της γενικής κυβέρνησης προς το ΑΕΠ αναμένεται να αυξηθεί στο 41,2 % έως τα τέλη του 2025, σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής. Η αύξηση του λόγου του χρέους προς το ΑΕΠ το 2025 αποτυπώνει κυρίως το δημοσιονομικό έλλειμμα, καθώς και τις προσαρμογές αποθεμάτων-ροών.

(16) Δαπάνες της γενικής κυβέρνησης ύψους 1,2 % του ΑΕΠ αναμένεται να χρηματοδοτηθούν με μη επιστρεπτέα στήριξη («επιχορηγήσεις») από τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας το 2025, έναντι 0,5 % του ΑΕΠ το 2024, σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής. Οι δαπάνες που χρηματοδοτούνται από τη μη επιστρεπτέα στήριξη του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας καθιστούν δυνατή την πραγματοποίηση επενδύσεων υψηλής ποιότητας και την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων που ενισχύουν την παραγωγικότητα χωρίς άμεσο αντίκτυπο στο ισοζύγιο και το χρέος της γενικής κυβέρνησης της Λιθουανίας.

(17) Οι αμυντικές δαπάνες της γενικής κυβέρνησης στη Λιθουανία ανήλθαν στο 1,8 % του ΑΕΠ το 2021, στο 2,1 % το 2022 και στο 2,5 % το 2023 ([14]). Σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής, οι αμυντικές δαπάνες προβλέπεται να ανέλθουν στο 2,8 % του ΑΕΠ το 2024 και στο 3,2 % του ΑΕΠ το 2025. Αυτό αντιστοιχεί σε αύξηση κατά 1,4 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ σε σύγκριση με το 2021. Η Λιθουανία εκτιμά ότι οι δαπάνες για την άμυνα θα ανέλθουν στο 2,8 % του ΑΕΠ το 2024 και στο 3,3 % του ΑΕΠ το 2025. Η περίοδος ενεργοποίησης της εθνικής ρήτρας διαφυγής (2025-2028) επιτρέπει στη Λιθουανία να ιεραρχήσει εκ νέου τις δημόσιες δαπάνες ή να αυξήσει τα δημόσια έσοδα, ώστε οι επί μακρόν υψηλότερες αμυντικές δαπάνες να μη θέσουν σε κίνδυνο τη δημοσιονομική βιωσιμότητα μεσοπρόθεσμα.

(18) Σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής, οι καθαρές δαπάνες της Λιθουανίας προβλέπεται να αυξηθούν κατά 9,0 % το 2025. Με βάση τις εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής, η αύξηση των καθαρών δαπανών της Λιθουανίας το 2025 προβλέπεται να είναι υψηλότερη από τον συνιστώμενο μέγιστο ρυθμό αύξησής τους και να αντιστοιχεί σε απόκλιση ([15]) 1,0 % του ΑΕΠ το 2025. Ωστόσο, η προβλεπόμενη απόκλιση εμπίπτει στην ευελιξία της εθνικής ρήτρας διαφυγής με βάση τις τρέχουσες προβολές για τις αμυντικές δαπάνες.

([12]) Eurostat – Δείκτες ευρώ, 22.4.2025.

([13]) Ο δημοσιονομικός προσανατολισμός ορίζεται ως μέτρο της ετήσιας μεταβολής της υποκείμενης δημοσιονομικής θέσης της γενικής κυβέρνησης. Αποσκοπεί στην αξιολόγηση της οικονομικής ώθησης που απορρέει από τις δημοσιονομικές πολιτικές, τόσο αυτές που χρηματοδοτούνται σε εθνικό επίπεδο όσο και αυτές που χρηματοδοτούνται από τον προϋπολογισμό της ΕΕ. Ο δημοσιονομικός προσανατολισμός μετράται ως η διαφορά μεταξύ i) της μεσοπρόθεσμης δυνητικής ανάπτυξης και ii) της μεταβολής των πρωτογενών δαπανών, εκτός των μέτρων διακριτικής ευχέρειας στο σκέλος των εσόδων και συμπεριλαμβανομένων των δαπανών που χρηματοδοτούνται με μη επιστρεπτέα στήριξη (επιχορηγήσεις) από τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και άλλα ταμεία της Ένωσης.

([14]) Eurostat, δημόσιες δαπάνες βάσει της ταξινόμησης των κρατικών λειτουργιών (COFOG). Λόγω μεθοδολογικών διαφορών μεταξύ των ορισμών της COFOG και του ΝΑΤΟ, οι δαπάνες που βασίζονται στον ορισμό της COFOG ενδέχεται να διαφέρουν από τις δαπάνες που βασίζονται στον ορισμό του ΝΑΤΟ.

([15]) Από το 2026 τα στοιχεία αυτά θα εμφανίζονται στον λογαριασμό ελέγχου που θεσπίζεται με το άρθρο 22 του κανονισμού (ΕΕ) 2024/1263.

(19) Η ετήσια έκθεση προόδου δεν περιλαμβάνει δημοσιονομικές προβολές πέραν του 2025. Με βάση τα μέτρα πολιτικής που ήταν γνωστά κατά την καταληκτική ημερομηνία των προβλέψεων, οι εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής προβλέπουν δημοσιονομικό έλλειμμα ύψους 2,3 % του ΑΕΠ το 2026. Οι εξελίξεις αυτές αντιστοιχούν σε αύξηση των καθαρών δαπανών κατά 5,8 % το 2026. Με βάση τις εκτιμήσεις της Επιτροπής, ο δημοσιονομικός προσανατολισμός, ο οποίος περιλαμβάνει τις δαπάνες που χρηματοδοτούνται σε εθνικό και σε ενωσιακό επίπεδο, προβλέπεται να είναι ουδέτερος το 2026. Σύμφωνα με τις προβολές της Επιτροπής, ο λόγος του χρέους γενικής κυβέρνησης προς το ΑΕΠ θα αυξηθεί στο 43,9 % έως τα τέλη του 2026. Η αύξηση του λόγου του χρέους προς το ΑΕΠ το 2026 αποτυπώνει κυρίως το αρνητικό ισοζύγιο της γενικής κυβέρνησης και τις προσαρμογές αποθεμάτων-ροών.

Βασικές προκλήσεις πολιτικής

(20) Οι κρατικές δαπάνες για δημόσιες υπηρεσίες και κοινωνική προστασία στη Λιθουανία παραμένουν μεταξύ των χαμηλότερων στην ΕΕ, με αποτέλεσμα τον περιορισμό της έγκαιρης και ισότιμης πρόσβασης σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, κοινωνική προστασία και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες δημόσιας διοίκησης. Το 2023 οι δαπάνες για την κοινωνική προστασία ανήλθαν στο 14,0 % του ΑΕΠ, κάτι παραπάνω από πέντε εκατοστιαίες μονάδες κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ (19,2 % το 2023). Επιπλέον, η αποδοτικότητα των δαπανών κοινωνικής προστασίας, ιδίως όσον αφορά τις πολιτικές για την ασθένεια και την αναπηρία, φαίνεται να είναι περιορισμένη. Το 2023 η Λιθουανία διέθεσε το 3,7 % του ΑΕΠ της σε πληρωμές και μέτρα για την ασθένεια και την αναπηρία, το τέταρτο υψηλότερο ποσοστό στην ΕΕ. Ωστόσο, παρά την παρόμοια συχνότητα εμφάνισης αναπηρίας (27,4 % του συνολικού πληθυσμού της Λιθουανίας το 2023 έναντι 26,8 % στην ΕΕ με βάση τον γενικό δείκτη περιορισμού δραστηριοτήτων, GALI), η Λιθουανία είχε το τρίτο υψηλότερο ποσοστό κινδύνου φτώχειας για τα άτομα με αναπηρία στην ΕΕ το 2023. Ένας άλλος εξαιρετικά υποχρηματοδοτούμενος τομέας πολιτικής είναι η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, η οποία λαμβάνει την έκτη χαμηλότερη χρηματοδότηση γενικής κυβέρνησης στην ΕΕ, η οποία ανέρχεται στο 5,3 % του ΑΕΠ σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ που ήταν 7,4 % το 2023. Οι ανεπαρκείς οικονομικοί πόροι για την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη έχουν ως αποτέλεσμα υψηλά επίπεδα μη ικανοποιούμενων αναγκών για τους ασθενείς και ιδίως για τις ομάδες χαμηλού εισοδήματος, ισχυρή εξάρτηση από τις άμεσες πληρωμές από τους ασθενείς και αδυναμία προσφοράς ανταγωνιστικών μισθών και όρων στους επαγγελματίες του τομέα της υγείας. Οι γενικές δημόσιες υπηρεσίες (όπως οι γενικές κρατικές και δημοτικές διοικητικές υπηρεσίες) υποχρηματοδοτούνται επίσης και έλαβαν το τρίτο χαμηλότερο επίπεδο χρηματοδότησης στην ΕΕ το 2023 (3,4 % του ΑΕΠ, σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 5,9 %).

(21) Σύμφωνα με το άρθρο 19 παράγραφος 3 στοιχείο β) του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241 και το παράρτημα V κριτήριο 2.2 του εν λόγω κανονισμού, το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας περιλαμβάνει εκτεταμένο σύνολο αλληλοενισχυόμενων μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων που πρέπει να υλοποιηθούν έως το 2026. Αυτές αναμένεται να συμβάλουν στην αποτελεσματική αντιμετώπιση του συνόλου ή σημαντικού υποσυνόλου των προκλήσεων που προσδιορίζονται στις σχετικές ειδικές ανά χώρα συστάσεις. Εντός αυτού του αυστηρού χρονικού πλαισίου, είναι αναγκαίο να ολοκληρωθεί η αποτελεσματική υλοποίηση του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, συμπεριλαμβανομένου του κεφαλαίου για το REPowerEU, προκειμένου να ενισχυθεί η μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα της Λιθουανίας μέσω της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης, με παράλληλη διασφάλιση της κοινωνικής δικαιοσύνης. Η ανακοίνωση της Επιτροπής «NextGenerationEU — Ο δρόμος προς το 2026», η οποία εκδόθηκε στις 4 Ιουνίου 2025, αποσαφηνίζει το εφαρμοστέο χρονοδιάγραμμα για τη λήξη του μηχανισμού και παρέχει καθοδήγηση στα κράτη μέλη για τη βελτιστοποίηση της εφαρμογής του έως τις 31 Αυγούστου 2026, μεταξύ άλλων σχετικά με τον τρόπο περαιτέρω εξορθολογισμού των οικείων σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΣΑΑ), καθορίζει τις βασικές επιλογές που πρέπει να εξεταστούν κατά την αναθεώρησή τους, και τονίζει τη σημασία του προσεκτικού κοινού σχεδιασμού ενόψει της υποβολής των τελευταίων αιτήσεων πληρωμής το 2026. Η Λιθουανία έχει ήδη σημειώσει πρόοδο όσον αφορά την υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων στο οικείο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Για την εκπλήρωση των δεσμεύσεων του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας έως τον Αύγουστο του 2026 είναι αναγκαίο η Λιθουανία να επιταχύνει την υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων αντιμετωπίζοντας τις σχετικές προκλήσεις, όπως η περιορισμένη συνεργασία μεταξύ εθνικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών. Η συστηματική συμμετοχή των τοπικών και περιφερειακών αρχών, των κοινωνικών εταίρων, της κοινωνίας των πολιτών και άλλων σχετικών ενδιαφερόμενων μερών παραμένει αναγκαία προκειμένου να διασφαλιστεί η ευρεία ανάληψη ιδίας ευθύνης για την επιτυχή υλοποίηση του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας.

(22) Η εφαρμογή των προγραμμάτων της πολιτικής συνοχής, τα οποία περιλαμβάνουν στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (ΤΔΜ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ (ΕΚΤ+) και το Ταμείο Συνοχής (ΤΣ), έχει επιταχυνθεί στη Λιθουανία. Είναι σημαντικό να συνεχιστούν οι προσπάθειες για τη διασφάλιση της ταχείας εφαρμογής των εν λόγω προγραμμάτων, ενώ παράλληλα να μεγιστοποιηθεί ο αντίκτυπός τους επιτόπου. Η Λιθουανία λαμβάνει ήδη μέτρα στο πλαίσιο των οικείων προγραμμάτων της πολιτικής συνοχής για την τόνωση της ανταγωνιστικότητας και της ανάπτυξης, με παράλληλη ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Ταυτόχρονα, η Λιθουανία εξακολουθεί να αντιμετωπίζει προκλήσεις, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που σχετίζονται με την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, την οικονομική και κοινωνική ανθεκτικότητα και την καταπολέμηση των περιφερειακών ανισοτήτων, την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, τη βελτίωση της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, την ένταξη των μειονεκτουσών ομάδων στην αγορά εργασίας, καθώς και την προσφορά δεξιοτήτων, ιδίως δεδομένης της θέσης της στα ανατολικά σύνορα της Ένωσης. Σύμφωνα με το άρθρο 18 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/1060, η Λιθουανία οφείλει —στο πλαίσιο της ενδιάμεσης επανεξέτασης των ταμείων της πολιτικής συνοχής— να επανεξετάσει κάθε πρόγραμμα λαμβάνοντας υπόψη, μεταξύ άλλων, τις προκλήσεις που προσδιορίστηκαν στις συστάσεις χώρας του 2024. Οι προτάσεις της Επιτροπής που εκδόθηκαν την 1η Απριλίου 2025 ([16]) παρατείνουν την προθεσμία για την υποβολή αξιολόγησης —για

([16]) Πρόταση ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) 2021/1058 και (ΕΕ) 2021/1056 όσον αφορά ειδικά μέτρα για την αντιμετώπιση στρατηγικών προκλήσεων στο πλαίσιο της ενδιάμεσης επανεξέτασης – COM (2025) 123 final.

κάθε πρόγραμμα— των αποτελεσμάτων της ενδιάμεσης επανεξέτασης πέραν της 31ης Μαρτίου 2025. Παρέχουν επίσης δυνατότητες ευελιξίας για την επιτάχυνση της υλοποίησης των προγραμμάτων και κίνητρα για τα κράτη μέλη ώστε να διαθέσουν πόρους της πολιτικής συνοχής σε πέντε στρατηγικούς τομείς προτεραιότητας της Ένωσης, και συγκεκριμένα την ανταγωνιστικότητα στις στρατηγικές τεχνολογίες, την άμυνα, τη στέγαση, την ανθεκτικότητα των υδάτων και την ενεργειακή μετάβαση, καθώς και σε επενδύσεις για δεξιότητες σε τομείς προτεραιότητας, διατηρώντας παράλληλα στα προγράμματα του ΕΚΤ+ την έμφαση στα άτομα που βρίσκονται σε ιδιαίτερα ευάλωτη κατάσταση.

(23) Η πλατφόρμα στρατηγικών τεχνολογιών για την Ευρώπη (STEP) παρέχει την ευκαιρία για επενδύσεις σε μια βασική στρατηγική προτεραιότητα της ΕΕ μέσω της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητάς της. Η STEP διοχετεύεται μέσω 11 υφιστάμενων ταμείων της ΕΕ. Τα κράτη μέλη μπορούν να συμβάλουν και αυτά στο πρόγραμμα InvestEU για τη στήριξη επενδύσεων σε τομείς προτεραιότητας. Η Λιθουανία θα μπορούσε να αξιοποιήσει με βέλτιστο τρόπο τις πρωτοβουλίες αυτές για να στηρίξει την ανάπτυξη ή την παραγωγή κρίσιμων τεχνολογιών, συμπεριλαμβανομένων καθαρών και αποδοτικών ως προς τη χρήση των πόρων τεχνολογιών.

(24) Πέρα από τις οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις στις οποίες ανταποκρίνονται το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και άλλα ταμεία της ΕΕ, η Λιθουανία θα πρέπει να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τις εναπομένουσες προκλήσεις που σχετίζονται με τη βελτίωση της πρόσβασης των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) σε χρηματοδότηση, την τόνωση της περιφερειακής ανάπτυξης, την ενίσχυση της ενεργειακής απόδοσης και της υιοθέτησης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, την ενίσχυση των συστημάτων κοινωνικής προστασίας και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και την αντιμετώπιση των ανισοτήτων στην εκπαίδευση και τις δεξιότητες που σχετίζονται με την αγορά εργασίας.

(25) Η οικονομική ανάπτυξη της Λιθουανίας περιορίζεται από τους περιοριστικούς όρους δανεισμού και την περιορισμένη χρήση εξωτερικής χρηματοδότησης, ενώ οι αυξημένοι γεωπολιτικοί κίνδυνοι στην περιοχή συμβάλλουν επίσης σε αυτές τις αρνητικές επιπτώσεις. Ο τραπεζικός τομέας της Λιθουανίας παρουσιάζει υψηλό βαθμό συγκέντρωσης, τα επιτόκια δανεισμού είναι υψηλά και οι απαιτήσεις για εξασφαλίσεις είναι αυστηρές. Από το 2024 το 13,7 % των επιχειρήσεων συνέχισε να υπόκειται σε περιορισμούς όσον αφορά τη χρηματοδότηση, γεγονός που αντικατοπτρίζεται στον χαμηλό δείκτη τραπεζικών δανείων προς το ΑΕΠ (33,5 %), σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ (74,5 %). Επιπλέον, οι λιθουανικές κεφαλαιαγορές εξακολουθούν να είναι ανεπαρκώς ανεπτυγμένες και χαρακτηρίζονται από περιορισμένο βάθος, δραστηριότητα και ρευστότητα. Έως τα τέλη του 2024 η κεφαλαιοποίηση της αγοράς μετοχών ήταν 5,9 % του ΑΕΠ, σημαντικά χαμηλότερη από τον μέσο όρο της ΕΕ (69,3 %), καθώς για την εξωτερική τους χρηματοδότηση, η οποία είναι ήδη περιορισμένη, οι επιχειρήσεις εξακολουθούν να βασίζονται στην τραπεζική διαμεσολάβηση αντί να προσελκύουν χρηματοδότηση μέσω της έκδοσης μετοχών και ομολόγων. Αυτή η εξάρτηση από τις παραδοσιακές τράπεζες περιορίζει τις επενδυτικές ευκαιρίες και μειώνει το ενδιαφέρον των επενδυτών. Παρά ορισμένες υποσχέσεις στον τομέα των επιχειρηματικών κεφαλαίων, με τις νεοφυείς επιχειρήσεις να συγκεντρώνουν 292 εκατ. EUR το 2023, οι επενδύσεις ιδιωτικών κεφαλαίων παραμένουν κάτω από τα πρότυπα της ΕΕ.

(26) Οι προγραμματισμένες αλλαγές στο συνταξιοδοτικό σύστημα του δεύτερου πυλώνα δημιουργούν κινδύνους που συνδέονται με την περαιτέρω ανάπτυξη των λιθουανικών κεφαλαιαγορών. Το λιθουανικό Υπουργείο Κοινωνικής Ασφάλισης και Εργασίας υπέβαλε πρόταση για την κατάργηση της αυτόματης εγγραφής των συμμετεχόντων στο συνταξιοδοτικό σύστημα του δεύτερου πυλώνα, με αποτέλεσμα τη μετάβαση σε ένα μοντέλο προαιρετικής συμμετοχής, καθώς και για τη δυνατότητα εκτεταμένων επιλογών απόσυρσης με χαλαρές προϋποθέσεις. Επί του παρόντος, τα λιθουανικά ταμεία του δεύτερου πυλώνα έχουν συσσωρεύσει περίπου 9,1 δισ. EUR (11,6 % του ΑΕΠ) σε αποταμιεύσεις, εκ των οποίων περίπου 1 δισ. EUR επενδύονται στην εθνική αγορά. Ένα μοντέλο προαιρετικής συμμετοχής σε συνδυασμό με άλλες δράσεις πολιτικής είναι πιθανό να μειώσει το επίπεδο των αποταμιεύσεων στη Λιθουανία, γεγονός που θα μπορούσε να υπονομεύσει την ανάπτυξη των κεφαλαιαγορών και να περιπλέξει την πρόσβαση σε χρηματοδότηση.

(27) Η Λιθουανία αντιμετωπίζει χαμηλά επίπεδα καινοτόμου δραστηριότητας, που υστερούν σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ σε διάφορους δείκτες έρευνας και καινοτομίας. Η ένταση έρευνας και ανάπτυξης στη Λιθουανία (περίπου 1 % του ΑΕΠ) είναι πολύ χαμηλότερη από τον μέσο όρο της ΕΕ (2,25 %), κυρίως λόγω των χαμηλών επιχειρηματικών επενδύσεων στην έρευνα και ανάπτυξη, οι οποίες μειώθηκαν στο 0,44 % του ΑΕΠ το 2023, ποσοστό τρεις φορές χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ. Ομοίως, ο αριθμός των αιτήσεων για διπλώματα ευρεσιτεχνίας εξακολουθεί να είναι τρεις φορές χαμηλότερος από τον μέσο όρο της ΕΕ. Τα κίνητρα της Λιθουανίας για την έρευνα και ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένων των φορολογικών εκπτώσεων και των μειωμένων συντελεστών, είχαν περιορισμένο αντίκτυπο, με χαμηλή απορρόφηση από τις ΜΜΕ. Ειδικότερα, οι μικρές και νεοσυσταθείσες επιχειρήσεις συχνά δεν είναι αρκετά κερδοφόρες ώστε να επωφεληθούν από τα κίνητρα ή επιλέγουν να αποφύγουν τη διοικητική επιβάρυνση που συνεπάγεται η υποβολή αίτησης και η επιλεξιμότητα για αυτά. Είναι αναγκαίο να επανεξεταστούν και να εξορθολογιστούν τα κίνητρα με σκοπό να καταστούν ελκυστικότερα και πιο προσβάσιμα για τις ΜΜΕ, ώστε να υποστηριχθούν οι ιδιωτικές επενδύσεις στην έρευνα και ανάπτυξη.

(28) Το ποσοστό επιστημονικών συνδημοσιεύσεων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα της Λιθουανίας παρέμεινε μεταξύ των χαμηλότερων στην ΕΕ την τελευταία δεκαετία, γεγονός που καταδεικνύει αδύναμες διασυνδέσεις μεταξύ επιστημονικού και επιχειρηματικού τομέα. Ένας σημαντικός παράγοντας είναι ο κατακερματισμός της επιστημονικής βάσης της Λιθουανίας, με ερευνητικές δραστηριότητες διάσπαρτες σε διάφορα πανεπιστήμια και πολλά μικρά κολέγια, τα οποία συχνά δεν διαθέτουν την ικανότητα συμμετοχής σε επιχειρηματικά έργα. Ενώ η αναδιοργάνωση των κολεγίων βρίσκεται σε εξέλιξη, δεν υπάρχουν οικονομικά κίνητρα ώστε τα πανεπιστήμια να συγχωνεύσουν και να συγκεντρώσουν πόρους για την αύξηση της συνεργασίας σε ερευνητικές δραστηριότητες. Τα κίνητρα αυτά θα πρέπει να διασφαλίζονται για τη βελτιστοποίηση του δικτύου πανεπιστημίων και την επίτευξη επαρκούς κλίμακας επιστημονικής αριστείας, γεγονός που με τη σειρά του θα διευκολύνει τις συνεργασίες μεταξύ επιστημονικού και επιχειρηματικού τομέα.

(29) Οι εγγραφές στη μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση, ιδίως σε τομείς όπως η μηχανική και η μεταποίηση, έχουν μειωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια, με αποτέλεσμα τη διεύρυνση του χάσματος δεξιοτήτων. Η λιθουανική κυβέρνηση έχει λάβει μέτρα για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος, αλλά η αναντιστοιχία δεξιοτήτων εξακολουθεί να υφίσταται, με το 76 % των επιχειρήσεων να επικαλείται την έλλειψη κατάλληλα ειδικευμένου προσωπικού ως εμπόδιο για τις μακροπρόθεσμες επενδύσεις.

(30) Οι περιφερειακές ανισότητες εξακολουθούν να υφίστανται στη Λιθουανία και επιδεινώνονται από τις αποκλίνουσες τάσεις παραγωγικότητας της εργασίας. Μεταξύ του 2014 και του 2024, η παραγωγικότητα αυξήθηκε κατά περίπου 20 % στο Βίλνιους και σε άλλες μεγάλες αστικές περιοχές, αλλά μόνο κατά 7 % σε πιο απομακρυσμένες κομητείες, με αποτέλεσμα τη διεύρυνση των διαφορών στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ, την καινοτομία και την απασχόληση υψηλής ειδίκευσης. Ο τομέας υψηλής τεχνολογίας αντιπροσωπεύει το 10 % της συνολικής απασχόλησης στο Βίλνιους, σε σύγκριση με μόλις 2,7 % αλλού. Οι αστικές περιοχές προσελκύουν εργατικό δυναμικό υψηλής ειδίκευσης και επενδύσεις υψηλής προστιθέμενης αξίας, ενώ η υπόλοιπη χώρα εξακολουθεί να απαρτίζεται κυρίως από πολύ μικρές επιχειρήσεις σε τομείς με χαμηλές επιδόσεις, γεγονός που περιορίζει τις δευτερογενείς επιπτώσεις της παραγωγικότητας και το τοπικό φορολογικό εισόδημα, καθιστώντας έτσι δύσκολη για τους απομακρυσμένους δήμους την αποτελεσματική παροχή ποιοτικής ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, εκπαίδευσης και άλλων δημόσιων υπηρεσιών. Η Λιθουανία έχει περιθώριο να βελτιώσει την περιφερειακή συνδεσιμότητα, να προσελκύσει επενδύσεις και να ενισχύσει τη διαδημοτική συνεργασία. Στοχευμένες βιομηχανικές ζώνες, ανταγωνιστικά κίνητρα και εξειδικευμένα προγράμματα κατάρτισης έχουν δείξει ότι προσελκύουν ξένες επενδύσεις και δημιουργούν ποιοτική απασχόληση. Η αναθεώρηση του νομικού και θεσμικού πλαισίου για τη διαδημοτική συνεργασία και η αποσαφήνιση των περιφερειακών στρατηγικών —με ισχυρότερη συνεργασία μεταξύ των δήμων, της κεντρικής κυβέρνησης, των παρόχων εκπαίδευσης και των επιχειρήσεων— θα συμβάλουν στην αναβάθμιση της περιφερειακής οικονομικής βάσης, στην προσέλκυση στρατηγικών επενδυτών και στη βελτίωση της παροχής δημόσιων υπηρεσιών στις περιφέρειες.

(31) Η Λιθουανία εξακολουθεί να εξαρτάται από την εισαγόμενη ενέργεια, παρά τη σημαντική αύξηση της παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Το 2023 η εξάρτησή της από τις εισαγωγές ορυκτών καυσίμων ανήλθε σε 68 %, ποσοστό υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (58,3 %), παρά τις βελτιώσεις που σημειώθηκαν τα τελευταία χρόνια. Όσον αφορά την ηλεκτρική ενέργεια που είναι διαθέσιμη για τελική κατανάλωση, οι καθαρές εισαγωγές αντιπροσώπευαν το 62,4 % το 2023, το οποίο είναι το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό στην ΕΕ. Ταυτόχρονα, το 2024 η χώρα πρόσθεσε 1 724 MW νέας δυναμικότητας παραγωγής (+ 59,6 %), κυρίως ηλιακής (+ 93 %) και αιολικής ενέργειας (+ 42 %). Ως εκ τούτου, το δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας πρέπει να προσαρμοστεί γρήγορα ώστε να εξυπηρετεί νέες συνδέσεις. Ενώ η Λιθουανία έχει σημειώσει πρόοδο όσον αφορά τον εξορθολογισμό των διαδικασιών αδειοδότησης, η κατασκευή νέων υποδομών δικτύου —που είναι αναγκαίες για την επέκταση της δυναμικότητας του δικτύου και τη διευκόλυνση της πρόσβασης— εξακολουθεί να απαιτεί πολύ περισσότερο χρόνο από την ανάπτυξη νέας δυναμικότητας παραγωγής ή ζήτησης.

(32) Τα τρία τέταρτα του κτιριακού αποθέματος της Λιθουανίας κατασκευάστηκαν πριν από το 1992, με αποτέλεσμα τη χαμηλή ενεργειακή απόδοση και την υψηλή κατανάλωση ενέργειας, κυρίως λόγω των αναγκών θέρμανσης και ψύξης, οι οποίες αντιπροσωπεύουν το 80 % της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας. Παρά τις σημαντικές προσπάθειες τα τελευταία χρόνια, συμπεριλαμβανομένων των ανακαινίσεων ενεργειακής απόδοσης και της δημοσιονομικής στήριξης για τη μείωση του ενεργειακού κόστους των νοικοκυριών, η ενεργειακή φτώχεια στη Λιθουανία εξακολουθεί να είναι μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ, με το 18 % των νοικοκυριών να αδυνατούν να διατηρήσουν τα σπίτια τους επαρκώς ζεστά το 2024, ποσοστό σχεδόν διπλάσιο από τον μέσο όρο της ΕΕ (9,2 %). Ως εκ τούτου, υπάρχει περιθώριο για τη Λιθουανία να βελτιώσει την ενεργειακή απόδοση των κατοικιών, γεγονός που θα μπορούσε να μειώσει την κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας και την ενεργειακή φτώχεια. Πρόσφατα, η Λιθουανία κατέβαλε προσπάθειες για να περιορίσει τις μειώσεις των ειδικών φόρων κατανάλωσης στα ορυκτά καύσιμα, να αυξήσει τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης για το πετρέλαιο εσωτερικής καύσης, τον άνθρακα, τον οπτάνθρακα και τον λιγνίτη, να θεσπίσει ειδικούς φόρους κατανάλωσης για την τύρφη θέρμανσης και να ενσωματώσει μια συνιστώσα διοξειδίου του άνθρακα στους συντελεστές του ειδικού φόρου κατανάλωσης για τα ενεργειακά προϊόντα. Ωστόσο, εξακολουθεί να καταγράφει σημαντικές επιδοτήσεις ορυκτών καυσίμων για τις οποίες δεν έχει προγραμματιστεί σταδιακή κατάργηση πριν από το 2030. Ειδικότερα, οι επιδοτήσεις ορυκτών καυσίμων οι οποίες ούτε αντιμετωπίζουν την ενεργειακή φτώχεια με στοχευμένο τρόπο ούτε ανταποκρίνονται σε πραγματικές ανησυχίες για την ενεργειακή ασφάλεια, και οι οποίες εμποδίζουν τον εξηλεκτρισμό και δεν είναι ζωτικής σημασίας για τη βιομηχανική ανταγωνιστικότητα, θα μπορούσαν να αποτελέσουν κατά προτεραιότητα αντικείμενο σταδιακής κατάργησης. Στη Λιθουανία, οι επιδοτήσεις ορυκτών καυσίμων, όπως ο μειωμένος ειδικός φόρος κατανάλωσης για το φυσικό αέριο που χρησιμοποιείται για θέρμανση από επιχειρήσεις και νοικοκυριά και ο μειωμένος συντελεστής φόρου προστιθέμενης αξίας για τη θέρμανση οικιστικών χώρων είναι οικονομικά μη αποδοτικοί, διαιωνίζουν την εξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα και αποθαρρύνουν τον εξηλεκτρισμό στον τομέα των κατοικιών.

(33) Η Λιθουανία αντιμετωπίζει συνεχιζόμενες προκλήσεις κατά τη μετάβασή της προς μια κυκλική οικονομία. Το 2023 το ποσοστό κυκλικής χρήσης υλικών ήταν μόλις 3,9 %, ήτοι τρεις φορές χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (11,8 %) και μεταξύ των πέντε χαμηλότερων ποσοστών στην ΕΕ. Ενώ η Λιθουανία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις εισαγόμενες πρώτες ύλες, οι πηγές τους είναι σχετικά διαφοροποιημένες. Ωστόσο, το αποτύπωμα υλικών της χώρας, που ανέρχεται σε 22,7 τόνους κατ' άτομο, είναι σημαντικά υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (14 τόνοι κατ' άτομο) και η βιομηχανική παραγωγή της εκπέμπει περίπου ένα τρίτο περισσότερα αέρια του θερμοκηπίου από τον μέσο όρο της ΕΕ (360 g/EUR σε σύγκριση με 270 g/EUR σε ισοδύναμο CO_2), παρά την αξιοσημείωτη πρόοδο που σημειώθηκε την τελευταία δεκαετία. Ως εκ τούτου, δικαιολογείται η μετάβαση σε ένα κυκλικό μοντέλο με αποδοτικότερη χρήση των πόρων.

(34) Ο παλαιός και ρυπογόνος στόλος αυτοκινήτων της Λιθουανίας εξακολουθεί να συμβάλλει σημαντικά στις υψηλές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και παρεμποδίζει τη συμμόρφωση με τους στόχους μείωσης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Το 2023 το 77,1 % των ιδιωτικών αυτοκινήτων ήταν ηλικίας άνω των 10 ετών, γεγονός που καθιστά τον στόλο έναν από τους παλαιότερους στην ΕΕ. Ταυτόχρονα, μόνο το 8,2 % των οχημάτων που ταξινομήθηκαν για πρώτη φορά το 2023 λειτουργούσε με συσσωρευτή, σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ που ήταν 14,5 %, γεγονός που σηματοδοτεί αργή μετάβαση σε μεταφορές μηδενικών εκπομπών. Η Λιθουανία έχει επίσης ορισμένους από τους χαμηλότερους φόρους μεταφορών με βάση τα ορυκτά καύσιμα στην ΕΕ και συγκαταλέγεται μεταξύ των λίγων χωρών χωρίς ετήσιο φόρο ρύπανσης από αυτοκίνητα. Η απουσία ενός τέτοιου φόρου, σε συνδυασμό με τη βραδεία ανάπτυξη των δημόσιων υποδομών φόρτισης, αποδυναμώνει τα κίνητρα για στροφή προς πιο βιώσιμες μεταφορές χαμηλών εκπομπών. Εν τω μεταξύ, οι δημόσιες μεταφορές παραμένουν ανεπαρκώς συντονισμένες και μη ελκυστικές τόσο για τους παρόχους όσο και για τους επιβάτες, παρουσιάζοντας τη χαμηλότερη διείσδυση στην ΕΕ· το 2022 το 92,9 % των επιβατικών μεταφορών πραγματοποιήθηκε με αυτοκίνητο. Οι δήμοι αφήνονται σε μεγάλο βαθμό να αναπτύξουν τα δικά τους συστήματα μεταφορών, με αποτέλεσμα την άνιση ανάπτυξη και την έλλειψη διαδημοτικής και διατροπικής συνδεσιμότητας, προγραμματισμού ταξιδιών και άλλων βασικών υπηρεσιών για τους επιβάτες.

(35) Το σύστημα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης της Λιθουανίας χαρακτηρίζεται από υψηλό ποσοστό αποτρεπτής και προλαμβανόμενης θνησιμότητας και το προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση είναι κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Τα αποτελέσματα της χώρας στον τομέα της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης χαρακτηρίζονται επίσης από υψηλότερο ποσοστό θνησιμότητας ατόμων σε ηλικία εργασίας από τον μέσο όρο της ΕΕ, ενώ σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού αντιμετωπίζει προκλήσεις όσον αφορά την πρόσβαση σε ποιοτικές ιατρικές υπηρεσίες. Αυτό σχετίζεται με το περιορισμένο φάσμα των υπηρεσιών προληπτικής φροντίδας και πρωτοβάθμιας περίθαλψης. Σε σύγκριση με άλλες χώρες της ΕΕ, η Λιθουανία έχει χαμηλότερο μερίδιο δημόσιων δαπανών για την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, με αποτέλεσμα τη δυσανάλογη οικονομική επιβάρυνση των ατόμων, τα οποία καλύπτουν σημαντικό μέρος των δαπανών υγειονομικής περίθαλψης μέσω άμεσων πληρωμών, επιδεινώνοντας τις κοινωνικοοικονομικές ανισότητες στα αποτελέσματα στον τομέα της υγείας. Επιπλέον, το σύστημα υγειονομικής περίθαλψης της χώρας επηρεάζεται από την έλλειψη εργαζομένων στον τομέα της υγείας, ιδίως στις αγροτικές περιοχές, όπου οι ιατρικές έρημοι και η γήρανση του νοσηλευτικού προσωπικού επηρεάζουν την παροχή υπηρεσιών ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Η Λιθουανία θα μπορούσε να επωφεληθεί από: i) δράσεις για την προσέλκυση περισσότερων εργαζομένων στον τομέα της υγείας ώστε να αυξηθεί η διαθεσιμότητά τους· και ii) επενδύσεις για την ενίσχυση της πρόσβασης στην πρωτοβάθμια περίθαλψη και την προληπτική φροντίδα.

(36) Το γενικό εκπαιδευτικό σύστημα στη Λιθουανία αντιμετωπίζει επίμονες προκλήσεις, συμπεριλαμβανομένων των ανισοτήτων στις επιδόσεις των μαθητών και μαθητριών μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών. Οι ελλείψεις εκπαιδευτικών, οι οποίες επιδεινώνονται από τη γήρανση του εργατικού δυναμικού, παρεμποδίζουν την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης. Από το 2022, σχεδόν το 40 % των εκπαιδευτικών γενικής εκπαίδευσης ήταν ηλικίας 55 ετών και άνω, ποσοστό που είναι το υψηλότερο στην ΕΕ. Η ελκυστικότητα του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού παραμένει χαμηλή μεταξύ άλλων και λόγω των ανεπαρκών μισθών και της έλλειψης αναγνώρισης της προηγούμενης εμπειρίας. Η βελτίωση των μισθών των νεοεισερχομένων και η γεφύρωση του εκπαιδευτικού χάσματος μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών θα μπορούσαν να συμβάλουν στην προσέλκυση και τη διατήρηση περισσότερων εκπαιδευτικών. Ταυτόχρονα, η χαμηλή συνάφεια της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας, καθώς και ο κατακερματισμός της πρόβλεψης δεξιοτήτων συμβάλλουν στη δημιουργία αναντιστοιχίας δεξιοτήτων στην αγορά εργασίας. Στην έρευνα επενδύσεων 2024 της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, το 76 % των επιχειρήσεων ανέφερε τη μη διαθεσιμότητα ειδικευμένου προσωπικού ως μακροπρόθεσμο εμπόδιο για τις επενδύσεις.

(37) Η συνύπαρξη επίμονων ποσοστών ανεργίας και ελλείψεων εργατικού δυναμικού σε ορισμένους τομείς, όπως η υγεία, η δημόσια διοίκηση, οι μεταφορές και ο χρηματοπιστωτικός τομέας, υποδηλώνει επίσης ότι το ισχύον πλαίσιο επανειδίκευσης και αναβάθμισης των δεξιοτήτων παρουσιάζει χαμηλές επιδόσεις. Η ενίσχυση της εκπαίδευσης ενηλίκων, μεταξύ άλλων για τους ανέργους, τα άτομα χαμηλής ειδίκευσης και άλλες ευπαθείς ομάδες, είναι απαραίτητη για την αντιμετώπιση της αναντιστοιχίας δεξιοτήτων και των ελλείψεων εργαζομένων, ενώ η ανάπτυξη πράσινων δεξιοτήτων στηρίζει την πράσινη μετάβαση της Λιθουανίας. Επιπλέον, το 2023 κάτω από το 5 % των ατόμων που ήταν εγγεγραμμένα στην υπηρεσία ανεργίας συμμετείχε σε κρατικά μέτρα παροχής βοήθειας για την εύρεση εργασίας (μέτρα ενεργητικής πολιτικής για την αγορά εργασίας). Το ποσοστό αυτό είναι χαμηλό στη Λιθουανία εδώ και χρόνια, γεγονός που, σύμφωνα με πληροφορίες, οφείλεται μεταξύ άλλων και στην περιορισμένη συμμετοχή των ανέργων, ιδίως των μειονεκτούντων. Η καλύτερη προσαρμογή της παρεχόμενης στήριξης στις ατομικές ανάγκες και άλλα κίνητρα συμμετοχής θα μπορούσαν να αυξήσουν το ποσοστό των ανέργων που καλύπτονται από ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας.

(38) Τα ποσοστά εισοδηματικής ανισότητας και φτώχειας εξακολουθούν να είναι υψηλά στη Λιθουανία. Το ακαθάριστο εισόδημα στη Λιθουανία είναι από τα πιο άνισα κατανεμημένα στην ΕΕ και η αποτελεσματικότητα του ισχύοντος συστήματος φορολογίας και παροχών για τη μείωση της εισοδηματικής ανισότητας και της φτώχειας υστερεί σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ. Ως εκ τούτου, η εισοδηματική ανισότητα μετά τους φόρους και τις παροχές εξακολουθούσε να είναι μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ το 2024 και πάνω από το ένα πέμπτο του πληθυσμού της Λιθουανίας ζούσε κάτω από το όριο του κινδύνου φτώχειας. Οι ευπαθείς ομάδες, όπως οι άνεργοι, τα άτομα με αναπηρία και οι ηλικιωμένοι (65+), πλήττονται ιδιαίτερα. Παρά τις βελτιώσεις στην επάρκεια των συντάξεων, οι ηλικιωμένοι εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σημαντικούς κινδύνους φτώχειας, με τις γυναίκες να πλήττονται ιδιαίτερα. Το χάσμα μεταξύ των φύλων όσον αφορά τη φτώχεια των ηλικιωμένων το 2024 ήταν σημαντικό, με το ποσοστό κινδύνου φτώχειας να είναι σημαντικά υψηλότερο για τις γυναίκες σε σύγκριση με τους άνδρες. Τα άτομα με αναπηρία αντιμετωπίζουν ένα από τα υψηλότερα ποσοστά κινδύνου φτώχειας, ήτοι 38,2 % (μέσος όρος στην ΕΕ: 20,7 %), γεγονός που αντικατοπτρίζει τα χαμηλά ποσοστά απασχόλησής τους,

με το χάσμα απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία στη Λιθουανία να είναι μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ. Η χαμηλή επάρκεια των παροχών αναπηρίας επιδεινώνει περαιτέρω το ζήτημα. Η κοινωνική στέγαση παραμένει επίσης ανεπαρκώς ανεπτυγμένη, με τα άτομα να αναμένουν για κοινωνική στέγαση κατά μέσο όρο μεταξύ πέντε και έξι ετών. Η αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων θα συμβάλει επίσης στη στήριξη της ανοδικής κοινωνικής σύγκλισης, σύμφωνα με την ανάλυση δεύτερου σταδίου ανά χώρα που πραγματοποίησαν οι υπηρεσίες της Επιτροπής με βάση το πλαίσιο κοινωνικής σύγκλισης ([17]).

(39) Δεδομένης της στενής διασύνδεσης των οικονομιών των κρατών μελών της ζώνης του ευρώ και της συλλογικής συνεισφοράς τους στη λειτουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, το 2025 το Συμβούλιο συνέστησε στα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ να λάβουν μέτρα, μεταξύ άλλων μέσω των οικείων σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, για να εφαρμόσουν τη σύσταση σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ 2025. Για τη Λιθουανία, οι συστάσεις 2, 3, 4 και 6 συμβάλλουν στην υλοποίηση της πρώτης σύστασης για τη ζώνη του ευρώ σχετικά με την ανταγωνιστικότητα, ενώ οι συστάσεις 3, 4, 5 και 6 συμβάλλουν στην υλοποίηση της δεύτερης σύστασης για τη ζώνη του ευρώ σχετικά με την ανθεκτικότητα, και οι συστάσεις 1 και 5 συμβάλλουν στην υλοποίηση της τρίτης σύστασης για τη ζώνη του ευρώ σχετικά με τη μακροοικονομική και χρηματοπιστωτική σταθερότητα που διατυπώνονται στη σύσταση του 2025.

ΣΥΝΙΣΤΑ στη Λιθουανία να λάβει μέτρα το 2025 και το 2026 προκειμένου:

1. Να ενισχυθούν οι συνολικές δαπάνες για την άμυνα και την ασφάλεια και η ετοιμότητα, παράλληλα δε να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα του χρέους σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 6ης Μαρτίου 2025. Να τηρήσει τους μέγιστους ρυθμούς αύξησης των καθαρών δαπανών που συνέστησε το Συμβούλιο στις 8ης Ιουλίου 2025, αξιοποιώντας παράλληλα το περιθώριο βάσει της εθνικής ρήτρας διαφυγής για υψηλότερες αμυντικές δαπάνες. Να παράσχει επαρκή χρηματοδότηση για την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, την κοινωνική προστασία και τις γενικές δημόσιες υπηρεσίες. Να βελτιώσει τη φορολογική συμμόρφωση και να διευρύνει τη φορολογική βάση σε πηγές λιγότερο επιζήμιες για την ανάπτυξη.

2. Λαμβανομένων υπόψη των ισχυουσών προθεσμιών για την έγκαιρη ολοκλήρωση των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων βάσει του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241, να επιταχύνει την υλοποίηση του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, συμπεριλαμβανομένου του κεφαλαίου για το REPowerEU. Να επιταχύνει την εφαρμογή των προγραμμάτων της πολιτικής συνοχής (ΕΤΠΑ, ΤΔΜ, ΕΚΤ+, ΤΣ), αξιοποιώντας, ανάλογα με την περίπτωση, τις ευκαιρίες που προσφέρει η ενδιάμεση επανεξέταση. Να αξιοποιηθούν με βέλτιστο τρόπο τα μέσα της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των ευκαιριών που παρέχονται από το πρόγραμμα InvestEU και την πλατφόρμα «Στρατηγικές Τεχνολογίες για την Ευρώπη», με σκοπό τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.

3. Να βελτιώσει την πρόσβαση των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στη χρηματοδότηση, μεταξύ άλλων με την τόνωση του ανταγωνισμού στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και τη συμμετοχή στις χρηματοπιστωτικές αγορές με τη διευκόλυνση της χρήσης των αποταμιεύσεων για επενδύσεις. Να διευκολύνει τις επενδύσεις στην Ε&Α και να στηρίξει την ικανότητα καινοτομίας, μεταξύ άλλων με την επανεξέταση και τον εξορθολογισμό των υφιστάμενων φορολογικών κινήτρων για την Ε&Α, την ενίσχυση της θεσμικής και διαρθρωτικής ικανότητας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και των ερευνητικών ιδρυμάτων, ιδίως με τη βελτίωση του δικτύου πανεπιστημίων για την προώθηση των διασυνδέσεων μεταξύ επιστημονικού και επιχειρηματικού τομέα, και την παροχή κινήτρων για εγγραφή στη μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση στους τομείς των θετικών επιστημών, της τεχνολογίας, της μηχανικής και των μαθηματικών (STEM). Να αντιμετωπίσει τις περιφερειακές ανισότητες με τη βελτίωση του νομικού και θεσμικού πλαισίου για την προώθηση της διαδημοτικής συνεργασίας και της ανάπτυξης τοπικών συνεργατικών σχηματισμών με σκοπό την προσέλκυση επενδύσεων στις περιφέρειες και τη βελτίωση της παροχής δημόσιων υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένου του συντονισμού των δημόσιων διαδρομών και τρόπων μεταφοράς.

4. Να μειώσει περαιτέρω την εξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα και την εισαγόμενη ενέργεια και να διασφαλίσει επαρκή δυναμικότητα στο δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας και επαρκή πρόσβαση σε αυτό, με σκοπό τη διατήρηση γοργού ρυθμού ανάπτυξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Να βελτιώσει την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων για τη μείωση της ενεργειακής φτώχειας και να συνεχίσει την ανάληψη δράσης για τη σταδιακή κατάργηση των μη στοχευμένων επιδοτήσεων ορυκτών καυσίμων, ιδίως των επιδοτήσεων για θέρμανση. Να αυξήσει την παραγωγικότητα των πόρων ώστε να σημειωθεί πρόοδος προς μια κυκλική οικονομία, εστιάζοντας στην αποδοτική χρήση των πόρων και στον μετασχηματισμό και την απανθρακοποίηση της βιομηχανικής παραγωγής. Να αυξήσει την υιοθέτηση των δημόσιων και βιώσιμων μεταφορών.

5. Να καταστήσει το σύστημα υγείας πιο ανθεκτικό και να βελτιώσει τα αποτελέσματα στον τομέα της υγείας, με την ενίσχυση της πρόσβασης στην πρωτοβάθμια περίθαλψη και την προληπτική φροντίδα και την αύξηση της διαθεσιμότητας των εργαζομένων στον τομέα της υγείας. Να αντιμετωπίσει την εισοδηματική ανισότητα, τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό με την ενίσχυση της κάλυψης, της επάρκειας και της αποτελεσματικότητας του συστήματος κοινωνικής προστασίας, τη βελτίωση του σχεδιασμού του φορολογικού συστήματος, τη βελτίωση της πρόσβασης και της ποιότητας της κοινωνικής στέγασης και την αύξηση της επάρκειας των συντάξεων γήρατος, διατηρώντας παράλληλα τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος.

([17]) SWD(2025) 95 — Second-stage country analysis on social convergence in line with the Social Convergence Framework (SCF) [Ανάλυση ανά χώρα δεύτερου σταδίου σχετικά με την κοινωνική σύγκλιση με βάση το πλαίσιο κοινωνικής σύγκλισης (SCF)], 2025.

6. Να βελτιώσει την ποιότητα, την ισότητα και την αποτελεσματικότητα του γενικού εκπαιδευτικού συστήματος, ιδίως με την αντιμετώπιση του χάσματος επιδόσεων μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών, αυξάνοντας παράλληλα την ελκυστικότητα του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού για την αντιμετώπιση των συνεχιζόμενων ελλείψεων και της γήρανσης του εργατικού δυναμικού. Να αντιμετωπίσει την αναντιστοιχία δεξιοτήτων με την αύξηση της συνάφειας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας, την προώθηση της απόκτησης πράσινων δεξιοτήτων, τη βελτίωση της εκπαίδευσης ενηλίκων, μεταξύ άλλων για τους ανέργους, τα άτομα χαμηλής ειδίκευσης και άλλες ευπαθείς ομάδες, και την αύξηση της κάλυψης των ενεργητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας, μεταξύ άλλων μέσω βελτιωμένων κινήτρων συμμετοχής.

Βρυξέλλες, 8 Ιουλίου 2025.

Για το Συμβούλιο

Η Πρόεδρος

S. LOSE